

شهر مهاباد در گذشته «سابلاغ» یا «ساجبلاغ مگری» نامیده می شد. سابلاغ از واژه ترکی «سویوغ بولاغ» یعنی چشمه سرد گرفته شده است. در سال ۱۳۱۴ هجری قمری به دستور پهلوی اول به همان نام باستانی اش «مهاباد» که یادآور زندگی قوم ماد در این دیار است، نامگذاری شد. شهر قدیمی و باستانی ای نزدیک آن به نام «دریاز» وجود داشته که خرابه هایی از آن بر جای مانده و تنها روستای نزدیک این شهر باستانی به همان نام به وجود آمده است. مهاباد که آبادی کوچک و بی اهمیتی بود، در ۱۳۰۸ هجری قمری بوداق سلطان در آخر پادشاهی شاه عباس اول صفوی حکومت مگری را به دست گرفته و مهاباد را مرکز فرمانروایی خود کرد. او (بداق سلطان) آثاری چون «پردی سور» یا پل سرخ (۱۰۷۹ هجری قمری) و «مزگونی سور» یا مسجد سرخ (۱۰۸۹ هجری قمری) از خویش به یادگار مانده است. شهر مهاباد به دلیل قرار گرفتن در جنوب غربی دریاچه ارومیه و میان راههای ارتباطی شهرهای ارومیه به میاندوآب، سقز و سردشت، جایگاه ویژه ای داشته و محل برخورد راههای آذربایجان غربی، آذربایجان شرقی و کردستان است که ایجاد سد مهاباد نیز در رشد و گسترش شهر اهمیت ویژه ای داشته است. شهر مهاباد و پیرامون آن از دیرباز خاستگاه صدها سیاست پیشه، سردار، دانشمند، شاعر، عارف، پهلوان، هنرمند و ... از جمله استاد علامه ملاحسین مجدی، استاد احمد ترجانی زاده، حسن حزنئی یکرمانی، استاد عبدالرحمن شرفکندی، دکتر مصطفی خرم دل، محمد قاضی، دکتر جواد قاضی، سید محمد امین شیخ الاسلامی مگری، قاضی محمد و ... بوده است.

رودخانه مهاباد

منظره ای از شهر و رودخانه مه‌آباد

آثار و ابنیه های تاریخی شهرستان مه‌آباد

مسجد جامع مه‌آباد :

زیباترین و جالبترین اثر تاریخی بجای مانده از دوران صفوی در منطقه غرب و شمال غرب ایران مسجد جامع مه‌آباد یا مدرسه شاه سلیمان می‌باشد که به مسجد سرخ نیز معروف است و اکنون در قلب شهر قرار گرفته است و خطبه های نماز جمعه شهر در آن برگزار می‌شود ، این مسجد که اساساً به عنوان مکان تعلیم علوم دینی آن زمان در شهر مه‌آباد که قدیمی ترین و متمرکزترین شهر منطقه بوده بوجود آمده است در زمان شاه سلیمان صفوی و فرمانروایی تنها سلطان و حکمران نیکوکار منطقه کردستان یعنی بداق سلطان در سال ۱۸۰۹ هجری قمری ساخته شده است .

مسجد جامع (مسجد سرخ) - مه‌آباد

مقبره شمس برهان :

رقد شمس برهان در روستای خانقاه و در منطقه سردسیر قرار دارد. این مرقد در ۳۵ کیلومتری جاده مهاباد به بوکان در سمت راست جاده مذکور در یک راه فرعی بطول تقریبی ۷ کیلومتر قرار دارد. بنا به اظهار روحانی روستا که متولی مرقد و نوه شمس برهان است و نیز شیوه های معمول در صدفه سازی و ساختمان سازی و بکارگیری تزئینات دو طرف ایوان قدمت بنا بیشتر از ۱۰۰ سال به نظر می رسد ، ولی تعیین قدمت و تاریخچه دقیق آن در اثر مطالعات بیشتر ، میسر می باشد . ساختمان بنا بصورت چهارگوش بوده و مصالح بکار رفته در آن عبارتند از سنگ های آهکی تراشیده شده و تیرهای قطور چوبی که دارای سقفی مسطح است . تهویه درونی و نور داخل مقبره بواسطه پنجره هایی که در شمال و جنوب آن تعبیه شده انجام می پذیرد ، لبه بام از چهارضلع با چوب بصورت کنسول ساخته شده و در داخل ایوان دو طاقچه بصورت گچبری مشاهده می شود ، جبهه درونی با اندود گچ ساده و جبهه خارجی بوسیله سنگهای تراشدار تزئین داده شده است . این مکان مذهبی محل اجتماع مریدان و سالکان طریقت نقش بندی است .

نمای بیرونی مقبره شمس برهان - مهاباد

نمای بیرونی مقبره شمس برهان - مه‌آباد

مقبره ب‌آق سلطان :

مقبره ب‌آق سلطان در جنوب غربی شهر مه‌آباد و داخل قبرستان عمومی شهر قرار گرفته است ، چون شهر مه‌آباد کلاً در میان دره ای که رشته کوه‌هایی آن را احاطه کرده و رودخانه مه‌آباد که از وسط شهر می گذرد قرار گرفته است ، لذا قبرستان مذکور که آرامگاه ب‌آق سلطان نیز در داخل آن قرار دارد در محلی مرتفع تر از شهر قرار گرفته است ، گویا در زمان خودش این محدوده بصورت خاص به قبور بزرگان اختصاص داشته و وجود چند سنگ قبر این نظریه را تایید می نماید . مقبره ب‌آق سلطان در میان قبور اهالی شهر محصور گردیده و دارای گنبد ساده و کم حجمی می باشد که آنرا از سایر قبورها متمایز می نماید . این مقبره متعلق به یکی از سرداران شاه عباس صفوی می باشد که در مدت حکومت خود مه‌آباد (ساوجبلاغ) را به عنوان مقر حکمرانی خود انتخاب کرده و در عمران و آبادانی این منطقه کوشش بسیار نموده است که از جمله کارهای او بستن سه بند بر روی رودخانه ساوجبلاغ و قنات داخل شهر و احداث کاروانسرا و حمام و مهم تر از همه ساختمان مسجد جامع مه‌آباد که بنام مسجد سور (سرخ) معروف است . می باشد که متاسفانه غیر از مسجد جامع (سرخ) بقیه آثار از بین رفته اند . مقبره ب‌آق سلطان که بنایی ساده و کوچک می باشد و بصورت منفرد داخل قبرستان عمومی شهر قرار گرفته دارای پلانی مستطیل با تورفتگی و بیرون آمدگی‌هایی می باشد و متشکل از دو بخش یکی ورودی و دیگری اطاق اصلی مقبره می باشد که بر روی هر کدام از این دو قسمت گنبدی ساده احداث نموده اند . ساختمان مقبره که بر روی صفحه سنگی قرار گرفته فاقد پی بندی اساسی و تماماً از آجر ساخته شده و بیشتر قسمتهای آن به علت گذشت زمان و عدم مراجعت کافی ریزش نموده که تعمیراتی هم در آن بصورت موضعی به عمل آمده است . این بنا اخیراً به همت میراث فرهنگی استان تعمیر و بازسازی شده است که بازدید از آن را خالی از لطف نمی کند .

نمای بیرونی مقبره ب‌آق سلطان - مه‌آباد

سنگ نبشته برده روخا :

در فاصله ۳۵ کیلومتری شهر مهاباد و در غرب روستای تالو و جنوب شرق روستای دلیکدش و دقیقاً در جنوب قریه شیرین آوه در کنار کانال آبیاری دشت حاجی حسن مجموعه سنگ هایی دیده می شود که اصطلاحاً به زبان کردی « برده روخا » نامگذاری شده است و آن متشکل از سنگهایی است که در اثر حادثه ای (احتمالاً زلزله) فروپاشی نموده و به حالت فعلی در آمده اند و به همین جهت به برده روخا و یا سنگ های ریخته شده شهرت یافته است . کلمه دلیکدش ترکی هم به همین مناسبت بر روستای فوق اطلاق گردیده است . آب فراوان در این منطقه می توانست منبع حیاتی خوبی را در گذشته جهت شکوفایی تمدن های پیشرفته بوجود آورده باشد . مجموعه برده روخا در میان خود یک سنگ بسیار بزرگ را جای داده که بر قسمت صاف شمالی آن کتیبه ای با ابعاد ۳۰ * ۵۰ سانتی متر و به عمق ۳ سانتیمتر کنده شده و خطوطی بر آن منقوش است . خطوط حک شده بر سنگ زیاد خوانا نیست . اما این خطوط تقریباً به خطوط آرامی (متن آویستایی) اندک شباهتی دارد ، یکی دو کلمه هم با خطوط کوفی مشابهت دارد ، اما در مورد هیچ کدام نمی توان اظهار نظر قطعی نمود . ولی به نظر می رسد اگر از خطوط کشف رمز گردد ، احتمالاً متعلق به دوره ساسانی و خطی مشابهت با کتابت آویستایی می باشد . چرا که در دوران حکومت ساسانیان این منطقه از اهمیت ویژه ای برخوردار بوده است و مخصوصاً در اواخر این حکومت ، منطقه دستخوش مبارزات میان رومیان هراکلیوسی و ایرانیان کسرابی بوده است . می توان اظهار نظر نمود که این کتیبه نیز که بیشتر از چند خط نیست یادگار دوران ساسانی باشد . مزید بر این علل شیوه سنگ تراشی در کتیبه مذکور با شیوه سنگتراشی دوره ساسانی در نقش رستم و طاق بستان تقریباً یکسانی دارد .

خره هنجیران :

این سنگ نوشته در ۲۸ کیلومتری جنوب شهر مهاباد در کناره چپ جاده مهاباد - سردشت و تقریباً در ارتفاع ۱۳۳۰ متری از سطح دریا قرار گرفته است و ازه کردی خره به معنی « دره کوچک » و هنجیر همان « انجیر » است که نشان می دهد در گذشته درختان انجیری در این منطقه وجود داشته است و به مرور به علت کثرت دامداری منطقه و وجود احشام فراوان به تدریج درختان مذکور از بین رفته است . در بین مجموعه سنگ های خره هنجیران که از بقایای دوران سوم زمین شناسی است ، بزرگترین سنگ که حکاکی در آن صورت گرفته در قلب این مجموعه قرار گرفته و سنگ های دیگر در قسمت فوقانی آن قرار دارند . یکی دیگر از سنگ ها در فاصله ۵۰ متری سنگ بزرگ در قسمت شرقی قرار دارد . حکاکی موجود در سنگ بزرگ نشان می دهد که مربوط به هزاره سوم قبل از میلاد است یعنی قدمتی حدود ۴۰۰۰ (چهارهزارسال) دارد و دلیل آن هم یکی دو مورد از حکاکی ها نشان دهنده شخصی سوار بر حیوانی است که قاعدتاً باید اسب باشد و چون هنر اسب سواری ویژه ایرانیان یا آریایی های مهاجر است که به دیگر اقوام سرایت نموده است تاریخ قید شده راتایید می کند . شواهد دیگری حاکیست که سنگ ها در دورانی حکاکی شده اند که انسانها بر فراز کوهها و ارتفاعات در میان جنگلهای نیمه انبوه زندگی می کرده اند که هنوز آب دره ها فروکش نکرده و دشت ها بصورت فعلی در بسیاری از مناطق یا حداقل در این منطقه پدیدار نشده اند که اصطلاحاً این دوره را « دوره غارنشینی و جمع آوری غذا » می نامند .

حمام میرزا رسول مهاباد:

حمام میرزا رسول در مرکز شهر مهاباد واقع شده است و محل قرار گیری آن یکی از پر ترددترین سایتهای شهری می باشد . این بنا دقیقاً در ضلع شرقی خیابان سید نظام و در کنار یکی از گذرهای قدیمی بازار قرار گرفته است . تاریخ ساخت این بنای قدیمی بصورت دقیق مشخص نیست ولی با توجه به فرم معماری بنا و احتمال همدوره بودن آن با مسجد جامع شهر احتمالاً قدمت آن به دوره صفویه می رسد . ورودی اصلی حمام از سمت خیابان سید نظام می باشد .

حمام لچ مهاباد:

این بنا در ۲۱ کیلومتری منطقه شمال شهرستان مهاباد و در داخل روستای لچ قرار دارد با توجه به تاریخ منطقه و بناهای مشابه و مصالح بکار رفته در بنا قدمت آن به سال های ۱۰۵۰ الی ۱۱۰۰ هجری قمری می رسد (یعنی دوره صفویه). بنا مجموعاً دارای دو گنبد بزرگ آجری می باشد که ۶ گنبد کوچکتر آجری در اندازه های مختلف نیز دارد و همانند سایر حمام های قدیمی دارای فضاهای ورودی ، سرپینه ، گرمخانه و خزینه می باشد که در حال حاضر کاربردی بعنوان گرمابه ندارد اما اخیراً این حمام قدیمی در اختیار شورای اسلامی روستای لچ قرار گرفته است تا بهره برداری و بازسازی شروع شود و در آینده نزدیک به یکی از مراکز دیدنی شهرستان مهاباد تبدیل گردد.

حوضخانه رستم بیگ مهاباد :

در شهرستان مهاباد اندکی دورتر و بالاتر از حوضخانه شاه درویش در صالح الدین شرقی - کوچه قاضی زاده در صحن مسجد رستم بیگ واقع شده است . سال تاسیس بنا به سال ۱۲۳۰ هجری قمری بر می گردد . بنای حوضخانه از آجر و زیر بنای آن از سنگهای متراکمی است که تا ارتفاع ۹۰ سانتی متری دیواره صاف و صیقلی شده اند . گنبد بنا آجری و مدور است و طاقهای سه قسمتی (جناغی) آجری می باشند .

قلعه شای پشتو :

این قلعه از موقعیت طبیعی ویژه ای برخوردار است و برای دیدن آن باید راه ناهمواری را که از جاده مهاباد به سردشت منشعب و از آن به روستای داغه ختم می شود ، پیمود .

محوطه برد کنته :

این مجموعه مربوط به قبل از دوره هخامنشی و شاید قبل از دوره ماد و زمان حکومت مانا در هزاره قبل از میلاد است و در هفت کیلومتری شهر مهاباد قرار دارد .

جاذبه های طبیعی شهرستان مهاباد

کوه سلطان :

کوه سلطان کوه کم ارتفاعی است که در مسیر مهاباد به بوکان و نرسیده به غار سهولان واقع شده است. طبق گفته افراد محلی ، در زمان نه چندان دور این کوه قداست خاصی داشته و بسیاری افراد برای گرفتن حاجت به آنجا می رفته اند.

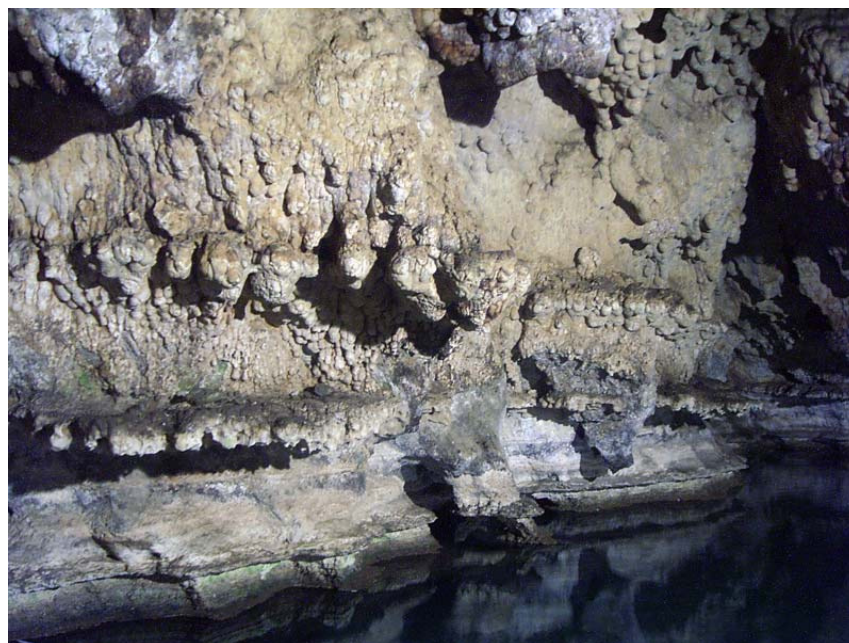
کوه سلطان - مهاباد

غار سهولان:

غار سهولان، دومین غار آبی کشور (پس از غار علیصدر همدان) است که در روستای سهولان نزدیک شهرستان مهاباد واقع شده است. غار سهولان از مهمترین غارهای طبیعی ایران علاوه بر وجود یک حوضچه بزرگ آبی با مناظر فوق العاده دیدنی، در گذشته های دور محل سکونت انسانها نیز بوده است. شفافیت بیش از حد آب دریاچه زیرزمینی این غار به حدی است که در صورت وجود نور کافی می توان تا ده متر را نیز مشاهده کرد و این شفافیت حاکی از این است که آب این قسمت از نوع اکسیدان بوده و به علت عدم نور کافی و سایر فاکتورها موجود است که این بخش از غار به صورت یک اکوسیستم درنیامده است. تنها موجودات زنده ای که در داخل غار سهولان زندگی می کنند، یک نوع کبوتر چاهی از نوع بریتیش کلمبیا و یک نوع خفاش کوچک است. عمق دریاچه این غار حداقل ۱۲ متر و حداکثر ۲۵ متر است. اکسیژن کافی در این غار وجود دارد و با کمی توجه می تواند یکی از شگفت انگیزترین غارهای ایران باشد.

تصاویری زیبا از غار سهولان مهاباد

تصاویری زیبا از غار سهولان مهاباد

تصاویری زیبا از غار سهولان مهاباد

کبوتر چاهی در غار سهولان

منابع مطالب و عکسها :

www.urmia.ir

www.urmiainfo.com

www.anobanini.ir

www.siyamand.blogfa.com

www.hamtanab.com

www.lord-data.mihanblog.com

www.behnaam.fotki.com

سایت آکایران.

سایت جامع گردشگری ایران (راهنمای گردشگری آذربایجان غربی ، سازمان ایرانگردی و جهان گردی).

سایت سازمان میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری استان آذربایجان غربی.